

CLAUS BJØRN: Frygten fra 1848. Bonde- og husmandsuroen på Sjælland i foråret 1848, Odense, Landbohistorisk Selskab, 1985. 155 s. Ill. 88 kr.

Roar Skovmand nævner i bind 11 af Politikens Danmarks Historie (1964) episoden i april 1848, hvor bønder og husmænd trængte ind på godserne Rosendal og Gisselfeld i Sydøstsjælland under påskud af at være på jagt efter den slesvig-holstenske leder, hertugen af Augustenborg. »Ingen var«, skriver Skovmand, »i tvivl om, at den egentlige årsag var social, ikke national« (s. 272). Skovmand skriver videre, at denne og andre tilsvarende episoder foruroligede de styrende så stærkt, at det udløste reformer, hvoraf den vigtigste var frd. sidst i maj 1848 om visse forbedringer i husmændenes og indersternes vilkår. Skovmand var ikke den første historiker, som kom ind på disse begivenheder. Allerede Neergaard betvivlede, at der udelukkende lå ædle nationale motiver bag aktionerne i Sydøstsjælland, men fandt en vis trøst i, at »de Udskejelser, der fandt Sted, var ... mere barnlige end ondartede, og i Sammenligning med hvad man i de samme Maaneder saa andensteds i Europa, svinder de ind til næsten intet« (Under Junigrundloven, I, 1892, s. 202-04).

Hovedlinien i den her anmeldte bog er 1) at der var uroligheder i landdistrikterne i foråret 1848, 2) at disse uroligheder navnlig fandt støtte blandt husmænd og inderster i visse tæt befolkede dele af Sjælland med stærke sociale spændinger, 3) at disse uroligheder trods en patriotisk etikette i hovedsagen var socialt betingede, og endelig 4) at disse uroligheder vakte så stor frygt blandt de styrende, at man i hast udsendte de to frd. af hhv. 5.5. og 27.5 om visse forbedringer for landbounderklassen. Hverken mht. emne eller mht. den anlagte synsvinkel bringer Claus Bjørn således meget nyt i forhold til de eksisterende standardværker. Dog trækkes en interessant linie bagud til 1700-tallet, hvor forf. tidligere har påvist en tilsvarende sammenhæng mellem »bondepolitiske« aktioner og lovgivningsinitiativer (Bonde, herremand, konge, 1981, s. 152).

Bogens berettigelse er, at den ved at inddrage nyt kildemateriale giver et mere detaljeret billede end hidtil fremlagt af begivenhederne i tiden fra Chr. VIIIs død d. 20. jan. 1848 og frem til slutningen af maj s.å. Claus Bjørn har gennemgået et stort kildemateriale i Rigsarkivet, i Landsarkivet for Sjælland og i private godsarkiver som Bregentved, Vallø og Vemmetofte. I mange tilfælde kan han gøre rede for aktørernes tanker og handlinger dag for dag, ja næsten time for time.

Bogen er et hastværksarbejde. Teksten skæmmes af utallige små og store fejl. Alene i den knap én side lange, tilsyneladende ord- og bogstavret gengivne adresse fra godset Svenstrup's husmænd til den nye konge, Fr. VII (s. 19-20) er der 24 læse- og/eller afskrivningsfejl, herunder én aldeles meningsforstyrende ('forvente' istf. 'forortne'). Claus Bjørn har en ferm pen. Det forhindrer dog ikke, at store dele af bogen, bl.a. de trættende referater af politimyndighedernes forhørsprotokoller er drøj læsning. I øvrigt er der alt for mange lange – for lange – citater. Bogen er forsynet med en fortegnelse over anvendt trykt og utrykt materiale. Der er endvidere udarbejdet et delvis tilfredsstillende stednavneregister. Der savnes et personnavneregister.

Thorkild Kjærgaard